

DIGI Korczak Bulletin jrg. 12 nr. 1, januari 2025

“Zolang een kind niet dood is, slechts honger heeft en door de honger is verzwakt - dan maakt het van prikkeldraad nog een schommel aan een verkoelde balk.” (Janusz Korczak)

Dit Korczak Bulletin is ook te vinden op onze website: <http://korczak.nl/stichting/>

2025: hoop op een jaar waarin de vrede wint

De eerste stap lijkt gezet: een wapenstilstand in Gaza. We hopen van ganser harte dat verdere onderhandelingen zullen leiden tot definitieve vrede en gerechtigheid... of wordt het een status quo die na verloop van tijd weer uit de hand loopt? Gerechtigheid voor alle

mensen in Israel en Palestina is nodig. Vrede kan alleen ontstaan als wij het recht van de ander even hoog achten als dat van onszelf. Werkelijke vrede zal er zijn als ieder mens mag zijn wie hij is, als respect voor de ander vanzelfsprekend is. Korczak leerde dat aan zijn kinderen als de meest fundamentele rechten van het kind, van de mens.

Respect voor de ander is voor velen moeilijk... niet voor niets was er ook een kinderrechtbank in Dom Sierot om *het despotisme van het recht van de sterkste te bestrijden*.

Een Internationaal Gerechtshof is in onze tijd nog net zo noodzakelijk. Wij hopen dat dit jaar niet alleen in Israel en Gaza, maar ook in Oekraïne, in Soedan en al die andere plaatsen waar *oorlog, de waanzin van volwassenen* woedt, kinderen straks in vrede kunnen opgroeien. Laten wij onze kinderen in ieder geval *het verlangen naar een betere wereld* geven.

onze wens voor 2025

wij geven je het verlangen naar een
betere wereld... (Janusz Korczak)

Janusz Korczak Stichting Nederland
tekening: Izzchak Belfer

Korczakspeld voor René Görtzen

Tijdens een gezamenlijke lunch op 7 januari is de Korczakspeld officieel uitgereikt aan René Görtzen voor zijn belangrijke bijdrage aan de verspreiding van het gedachtegoed van Korczak in Nederland. René heeft diverse boeken van Korczak vertaald in het Nederlands, die zijn uitgegeven door SWP in de [Korczakiana-reeks](#). Daarnaast heeft hij vele publicaties over Korczak op zijn naam. René kon op 11 november niet aanwezig zijn tijdens onze Korczakdag in Dordrecht; zijn indrukwekkende toespraak werd toen voorgelezen en is nu te downloaden op onze website: [Toespraak-René Görtzen](#)

Korczak Studiereis 2025

Van 23 t/m 27 oktober wordt de Korczak studiereis naar Warschau gehouden. We bezoeken o.m. het Korczakianum dat in het vroegere weeshuis van Korczak is gevestigd, de Joodse begraafplaats, Treblinka en het Polin Museum. Een indrukwekkende reis waarbij we ons verdiepen in de geschiedenis en de pedagogiek van Korczak. Om een indruk te krijgen: het verslag van de vorige reis vind je hier: [Verslag-Korczakreis 2024](#). De reis is inmiddels volgeboekt. Mocht je op de reservelijst willen, laat het ons dan snel weten via info@korczak.nl

Nash Dom reünie

Op zaterdag 11 januari werd een reünie gehouden voor alle vrijwilligers en begeleiders die in de afgelopen jaren meegewerkt hebben aan het realiseren van het jaarlijkse Nash Dom kamp. Vele mooie herinneringen werden opgehaald en er werden weer nieuwe plannen gemaakt voor de komende jaren. Dank aan de voorbereidingsgroep!!!

Ook dit jaar wordt er weer een kamp georganiseerd: van 2 t/m 8 augustus in Middelbeers (NB) Zie voor meer informatie en aanmelding: <https://nashdom.nl/>

NIVOZ: dialoogavond over prestatiefascinatie

Dialoogavond over prestatiefascinatie: 'Uit de impasse: wat beweeg jij?'

Op maandagavond 27 januari wordt in het Rotterdamse Dokhuis een dialoogavond gehouden naar aanleiding van de documentaire *Erop of eronder*, die je vanaf 17 uur daar ook samen kunt bekijken. Hierin zie je hoe leerlingen worstelen met de gevolgen van onze fascinatie met cognitieve prestaties. Stichting NIVOZ en Verus, dat betrokken was bij de

totstandkoming van deze film, nodigen jou - al dan niet werkend in onderwijs - uit voor een dialoog over onze eigen ervaringen en ons ongemak rondom prestatiefascinatie. Aanmelden via: [NIVOZ dialogavond](#)

NIVOZ: Onderwijsavond in Utrecht

Socioloog en universitair docent Milio van de Kamp treedt op woensdag 12 februari naar voren voor de vierde NIVOZ-onderwijsavond. Milio, zelf ooit opgegroeid in complexe omstandigheden waaronder armoede, ondervond hoe het is om geen aansluiting te kunnen vinden op de universiteit. Met zijn boek '*Misschien moet je iets lager mikken, over sociale ongelijkheid, klassenmigratie en armoede*' wist hij vele mensen te raken. Let op: deze avond vindt plaats op een schoollocatie, te gast bij het Utrechtse Leidsche Rijn College.

Meer informatie en aanmelden via: [nivoz-onderwijsavond-in-utrecht](#)

De poppenspeler van Warschau

Deze prachtige voorstelling van theatertrio Wilde Eend waarin de geschiedenis van Korczak een grote rol speelt, werd in november op onze Korczakdag met groot succes opgevoerd. De voorstelling wordt dit jaar op diverse plaatsen uitgevoerd. Zeer de moeite waard om dit mee te maken! Voor informatie en de overige data: [Agenda/De poppenspeler van Warschau](#)

Studenten uit Koblenz op bezoek

Van 30 maart t/m 1 april zal een groep studenten van de Hochschule Koblenz een bezoek brengen aan enkele scholen (IKC's) in Rotterdam en Den Haag. De pedagogiek van Korczak is een belangrijk onderdeel van hun programma. Els van de Luit, Joop Berding en Arie de Bruin van de Janusz Korczak Stichting zullen hen bij hun programma begeleiden.

Contact met opleidingen

Regelmatig ontvangen wij uitnodigingen voor gastcolleges, lezingen en workshops bij opleidingen, scholen, studiedagen e.d. Binnenkort sturen we weer een speciale mailing naar alle pedagogische opleidingen in Nederland om de mogelijkheden van gastcolleges en workshops opnieuw onder de aandacht te brengen..

Ben je betrokken bij een pabo, lerarenopleiding, andere pedagogische opleidingen, scholen, buitenschoolse opvang, jeugdzorg etc. breng deze mogelijkheden dan onder de aandacht binnen je organisatie. Voor de broodnodige inspiratie in onderwijs en opvoeding! Afspraken kun je maken via info@korczak.nl. Voor informatie: <http://korczak.nl/stichting/activiteiten/>

Het is ook mogelijk om een **tentoonstelling over het leven en werk van Korczak** kosteloos enige dagen of weken te lenen en een plaats te geven binnen de opleiding; je regelt zelf het vervoer. Neem contact op met info@korczak.nl

Lid/Donateur worden?

Wij zijn voor onze activiteiten afhankelijk van giften van onze lid/donateurs en sponsors. Wij ontvangen geen subsidie en voor onze presentaties vragen wij een gift omdat wij op niet-commerciële basis willen blijven werken. Wij zoeken weer nieuwe donateurs. Onze stichting heeft de ANBI status.

Wil je lid/donateur worden, dan stellen wij dat zeer op prijs! Voor min. € 30,— per jaar (studenten € 17,50) kun je ons werk steunen. Je ontvangt jaarlijks ons jaarboek en krijgt korting bij onze activiteiten. Je kunt ook een lidmaatschap cadeau doen. Zie: <https://korczak.nl/stichting/donatie/>. Gezien de hoge inflatie stellen wij een hoger jaarlijks bedrag vanzelfsprekend zeer op prijs.

website tips

Inleiding over Korczak door Irving Roth

Een mooie korte documentaire over het leven en werk van Janusz Korczak (Engels gesproken) door Irving Roth: <https://www.youtube.com/watch?v=MR8z0AiRnM8>

Korczak Zwitserland

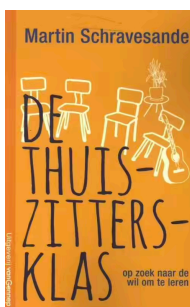
Ook in Zwitserland is een actieve Korczak-groep. Zie hun website: <https://korczak.ch/de/>
Je kunt hun website zowel in het Frans als in het Duits lezen.

Drie grondrechten

Korte inleiding door Ellen Emonds tijdens een studiedag waarin mooi wordt uitgelegd wat de rechten van het kind kunnen betekenen voor je werk in onderwijs en opvoeding
<https://www.youtube.com/watch?v=CgydyuK4m7Y>

boekentips

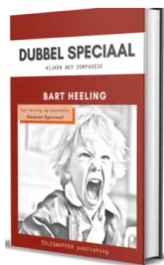
1. De thuiszittersklas. Auteur: Martin Schraivesande (ISBN: 9789461645463)

Het aantal thuiszitters neemt hand over hand toe. Speciaal voor een aantal van deze thuiszitters begon Martin Schraivesande een experiment. Kon er iets verzonnen worden waardoor deze thuiszitters weer willen leren? Op onorthodoxe wijze richtte hij zijn klas met thuiszitters in. In dit boek doet hij verslag van zijn ervaringen. Een fascinerend boek dat draait om een universele vraag: wanneer en onder welke voorwaarden wil en kan een kind iets leren? In dit boek schuif je aan bij de groep, leert de leerlingen kennen en voelt mee met de leraar, die zonder ervaring in het speciaal onderwijs dit avontuur is aangegaan.'

2. Gewoon speciaal (kijken vanuit kindperspectief). Auteur Bart Heeling (ISBN: 9789083195308)

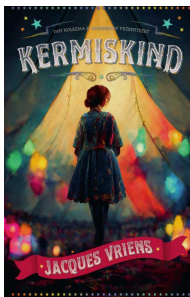
Dubbel Speciaal (kijken met compassie). Auteur Bart Heeling (ISBN: 9789083195322)

Bart Heeling werkte als leraar in het speciaal onderwijs, cluster 4 en verzamelde praktijkverhalen. Dit cluster is gericht op kinderen met ernstige gedragsproblemen en/of psychiatrische problematiek.

De prachtige verhalen zijn gerangschikt op onderwerp in zijn eerste boek: *Gewoon Speciaal*. Hierin lees je een mix van humor, sentiment en professionaliteit. De schrijver slaagt erin om je mee te nemen, te kijken en te voelen met de ogen van de kinderen. Zijn tweede boek *Dubbel Speciaal* verscheen onlangs en is een prachtig vervolg. Hierin staan opnieuw praktijkverhalen uit het speciaal onderwijs, gerangschikt naar thema's als in- en externaliserend gedrag, motivatie, weerstand, beloften, sociaal besef, contact met ouders, verbinding, humor, traumasensitief werken en pedagogische tact. Twee prachtige boeken, geheel in de geest van Korczak.

3. Kermiskind. Auteur Jacques Vriens. (ISBN 9789000390557)

Kermiskind is het nieuwe kinderboek van Jacques Vriens voor kinderen vanaf 10 jaar. Een prachtig historisch verhaal over een reizend theatergezelschap dat zich afspeelt op een kermis rond 1920. Als geen ander weet meesterverteller en Korczak-kenner Jacques Vriens de geschiedenis van de jaren 20 tot leven te brengen voor zijn lezers. Op een prachtige manier laat de auteur je meevoelen en -denken met de kinderen in het verhaal.

4. Loe Lap - de dumpkoning. Auteur: René Görtzen (Uitgeverij Verbun/Holocaust Bibliotheek ISBN9789 493 028746)

René Görtzen schreef een indrukwekkend boek over Loe Lap, zijn Joodse schoonvader. Een Joods leven in de twintigste eeuw. Loe Lap (1914-1993) was een kleurrijke, bekende en invloedrijke man. Zijn dumpwinkels waren een groot succes. Loe Lap was zich als socialist bewust van de politieke, economische en sociaal-maatschappelijke ontwikkelingen en met name de steeds weer opborrelende antisemitische geluiden raakten hem. Meteen na de oorlog en ook later als 'rijke Jood' merkte hij dat de antisemitische stem niet versleten was maar alleen zachter klonk.

Een prachtig uitgebreid boek waarin je meegezogen wordt in het leven van een Joodse inwoner van Amsterdam voor, tijdens en na de oorlog. Natuurlijk heeft de schrijver er voor gezorgd, dat Korczak ook regelmatig genoemd wordt.

Agenda

- 20 jan. Bestuursvergadering JKS
- 21 jan. Presentatie Probus, Nieuwerkerk ad IJssel
- 24 jan. De poppenspeler van Warschau in Nieuwerkerk aan den IJssel
- 26 jan. De poppenspeler van Warschau in Holten
- 27 jan. NIVOZ Dialogavond Prestatiefascinatie
- 31 jan. De poppenspeler van Warschau in Wageningen (voor overige voorstellingen zie [Agenda/De poppenspeler van Warschau](#))
- 7 febr. Trainingsdag Stichting De Vrolijkheid
- 10 mrt. Bestuursvergadering JKS Online
- 12 mrt. Gastcollege HU Amersfoort
- 31 mrt/ 1 april: bezoek studenten Hochschule Koblenz
- 24 mei Bestuursvergadering JKS in Dordrecht

Bijlage 1 Met goed verstand

Met enige gêne heb ik de debatten over de onderwijsbegroting in de Tweede Kamer gevolgd. Op de kamer van Wilders werd ruilhandel bedreven en zo bleef godsdienstonderwijs op openbare scholen toch gesubsidieerd. Uiteindelijk gingen de betrokken partijleiders als tevreden politici alsnog met een aanzienlijke bezuiniging akkoord.

Mensen met een (hopelijk redelijk) goed verstand debatteerden over zaken waar velen weinig verstand van bleken te hebben. Er wordt in ons land wel door meer mensen gekletst over zaken waar men geen verstand van heeft, sociale media staan er vol mee. Maar die kletsmajoren op X hoeven er gelukkig niet over te beslissen... hoewel onze parlementariërs en ministers zitten ook nog steeds op het speeltje van Musk.

Bij onze regering en in de Tweede Kamer worden wèl beslissingen genomen door mensen die geen notie hebben van de zaken waarover zij besluiten moeten nemen. Natuurlijk, zij hebben goede bedoelingen. 'Dat leerlingen beter leren lezen, schrijven en rekenen, staat bovenaan mijn prioriteitenlijst', aldus staatssecretaris Paul. Maar met goede bedoelingen alleen kun je de plank behoorlijk mis slaan. In feite ging het allemaal alleen over geld: er moet bezuinigd worden. Terwijl iedereen toch kan weten dat elke euro die in het onderwijs wordt gestopt binnen een aantal jaren driedubbel terugverdiend wordt.

Sommige Kamerleden probeerden nog voorzichtig enkele inhoudelijke argumenten aan te dragen. 'Doe het niet. De bezuinigingen kunnen en moeten van tafel', zegt Stultiens (GroenLinks-PvdA). 'Als je echt geeft om de democratische rechtsstaat, bezuinig je niet op het onderwijs, waar leerlingen en studenten kritisch denken wordt aangeleerd', stelt hij. Martens (VVD) heeft zijn antwoord al klaar: 'Minder geld betekent dat onderwijsinstellingen scherpere keuzes moeten maken in hun aanbod'. Ze moeten gewoon beter hun best doen...

Zo debatteerden mensen met een goed verstand over zaken waar zij geen verstand van hebben! Regelmatig werd aangegeven dat zij de professionaliteit van de leraar hoog achtten en vooral niet wilden ingrijpen in diens verantwoordelijkheid.

En het lerarentekort, dat heeft onze hoogste aandacht. En de leescrisis moet nu echt worden aangepakt en natuurlijk de digitale geletterdheid...

In het onderwijs zelf hoor ik vele mensen zuchten en soms onder maatschappelijke druk dingen doen waar zij grote moeite mee hebben. Ook dingen waarvan zij vermoeden dat dit schadelijk is voor de ontwikkeling van 'hun' kinderen. 'Maar ja, de toetscores zijn bepalend geworden en daarom richt ik mijn onderwijs op de toets en niet meer op het kind. Het moet van de inspectie, anders krijgen we een 'zwak'!'

Ik vraag mij af hoe lang het nog zal duren dat professionele leerkrachten onder grote druk toch maar uitvoeren wat van hen democratisch geëist wordt. Toch maar gewoon doen wat besloten is door mensen met een goed verstand die meestal geen verstand hebben van het werken in een klas en vaak geen idee hebben wat het onderwijs echt nodig heeft.

"De samenleving heeft jou een kleine wildebras overhandigd opdat je hem passend kneedt, tot de orde roept en inschikkelijk maakt – en nu wacht zij af. Ook de staat wacht af, de kerk, de toekomstige werkgever." (UIT: J. Korczak, De republiek der kinderen, Amsterdam 2012)

Bijlage 2 Weddenschappen

Korczak sloot vaak weddenschappen met kinderen af om hen te helpen hun gedrag onder controle te krijgen. Een stagiaire in het weeshuis heeft zijn herinneringen hierover opgeschreven. (Jerahmiel Weingarten: Janusz Korczak - the tortured Jew. UIT: Korczak Today, 23 October 2024)

Ongeveer een uur na het ontbijt hoorde ik van de kinderen dat Korczak in een klein kamertje zat, de 'winkel' en daar 'weddenschappen' van kinderen aannam. Dat deed hij elke zaterdag. Ik wist niet wat dat betekende en ik vroeg Korczak of ik erbij mocht zijn. Hij liet me opzij zitten en luisteren.

Er stond een rij kinderen voor de 'winkel' en een nieuwe 'gokker' kwam pas binnen als de vorige klaar was en vertrok. De eerste die binnenkwam was een jongen van ongeveer negen jaar, een braneschoppertje. Op mijn eerste dag zag ik hem een paar keer ruziemaken en het weer goedmaken, herhaaldelijk.

Nou, Hershale, wat was je weddenschap vorige week? Korczak raadpleegt het 'gokboek'. - *Dat ik maar tien keer per week zal vloeken.*

En hoe vaak heb je gevloekt? Maar vier keer, zegt de jongen met de stem van een winnaar. Heel goed, Hershale, zegt Korczak, terwijl hij een snoepje* uit een zakje haalt en het aan de jongen geeft. Wil je ook voor volgende week wedden, en waarover?

Ik wed dat ik volgende week helemaal niet meer zal vloeken.

Ik raad je aan om niet meer dan zeven keer te vloeken. Het is heel moeilijk om helemaal te stoppen. Met hoeveel vloeken ben je begonnen?

Twintig vloeken. En elke keer won je? Nee.

Het zal moeilijk voor je zijn om helemaal te stoppen. De dokter heeft gelijk.

Ik wed dat ik niet meer dan vier keer vloek. Akkoord, zegt Korczak en de deal is rond.

Een jongentje van ongeveer acht jaar oud komt binnen.

Wat was je weddenschap een week geleden, Motel? vraagt Korczak. *Drie keer voor een kwestie die ik niet heb verteld.* En is het gelukt, Motel? *Ik verloor,* Motel buigt zijn hoofd. Wil je doorgaan? vraagt Korczak zonder in details te treden over de weddenschap. *Ja, drie keer, opnieuw. Misschien wordt het volgende week beter.* Ik ben het ermee eens, zegt Korczak.

Voordat de nieuwe 'gokker' binnenkomt, weet Korczak me uit te leggen dat Motel in zijn bed plast. Hij wedt daar waarschijnlijk op... de kinderen zijn niet verplicht te vertellen waarop ze wedden. En Korczak noteert dat dan met een vraagteken.

Een jongen van een jaar of acht of negen kwam binnen. Zijn gezicht verraadt dat hij ondeugend is. Korczak zegt tegen hem: Je hebt al lang niet meer gewed... Waar wil je op wedden, Itzik?

Ik heb de afgelopen weken veel vonnissen gehad. Ik heb deze week ook zes keer ruzie gehad, klaagt Itzik. Ik wil wedden dat ik deze week helemaal geen ruzie heb en dat ik maar drie keer word vervolgd door de rechtbank.

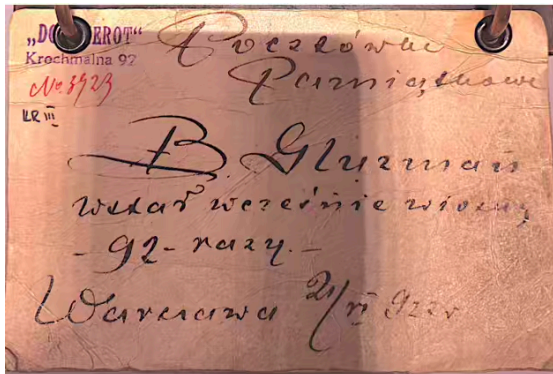
Korczak: Je wilt te veel in één week, het is beter om op één ding te wedden: bijvoorbeeld wedden dat je maar vijf rechtszaken hebt. Itzik: *Nee. Drie rechtszaken.* Korczak: Ik ben het ermee eens.

Een meisje komt binnen. Wat heb je vorige week gewed, Rachel? *Ik heb helemaal niet gewed... Ik lieg vaak.*

Hoe vaak wil je nog liegen? Of helemaal niet meer? vraagt Korczak. Hoe vaak heb je vorige week gelogen? *Meerdere keren per dag,* zegt Rachel.

Probeer te wedden dat je niet meer dan tien keer zult liegen gedurende de week. Je moet stoppen, maar het is moeilijk om in één keer te stoppen.

Zeven leugens, één voor elke dag? vraagt Rachel. Korczak: Ik ben het ermee eens.

Rachel gaat weg en Korczak vertelt me: ze zal zeker verliezen. Ze heeft een rijke fantasie en de kinderen lachen haar uit. Dit is de eerste keer dat ze hierop heeft gewed. Ze wordt ook een beetje gepest om haar leugenverhalen.

Er kwamen nog een paar andere kinderen voorbij, wiens weddenschappen vergelijkbaar waren met die van de anderen. Een paar kinderen wedden dat ze 's ochtends wel op tijd op willen staan, dat is de ambitie van velen. Dat is de kans om een herinneringsansichtkaart (zie illustratie) te ontvangen.

Ik was ook geïntrigeerd door een jongen van ongeveer elf jaar die, net als Motel, ook wedde zonder het onderwerp van de weddenschap te onthullen... Korczak legde me uit dat hij vermoedde dat het om masturbatie ging.

Haim kwam als laatste binnen. Hij wachtte waarschijnlijk lang om andere kinderen die in de rij stonden niet te vermoeien met zijn lange gesprek. Hij was ongeveer dertien jaar oud.

Korczak: Haim, je hebt al lang niet meer aan het wedden deelgenomen.

Ik heb het hele jaar niet gewed, maar ik ben door Yossel (zijn mentor) gestuurd.

Waarop wil je wedden?

Dat ik op school niet steeds zal zeggen 'het is niet eerlijk'. Daar heb ik veel moeite mee. De kinderen pesten me en noemen me 'Mijnheertje rechtvaardigheid' of 'Tzadik'**. De leraar vertelde me ook: in Korczaks' huis verloopt misschien alles rechtvaardig, maar niet in het dagelijks leven, zelfs niet op school. Binnenkort verlaat je het tehuis en ga je werken, en dan zal het je zeker schaden als je overal met beweringen van 'rechtvaardigheid' komt. Je moet dit gepraat opgeven, en misschien ook deze gedachte.'

Korczak werd heel ernstig. Hij wist dat dit het grootste probleem van zijn kinderen was. Het was duidelijk dat hij er deze keer niet over wilde discussiëren en vroeg alleen:

Hoe vaak wil je op school nog zeggen 'het is niet eerlijk? *Helemaal niet meer. Nooit.*

Korczak: Ik ben het ermee eens. Ik hoop dat het je lukt. Maar vergeet niet, zelfs als het je lukt om dit niet meer tegen anderen te zeggen, vergeet dan niet dat je zelf rechtvaardig, eerlijk en billijk moet blijven zijn.

Natuurlijk, dokter. Ik zal het onthouden.

Toen Haim vertrok, merkte Korczak ontsteld op: Dit is de moeilijkste vraag, waarop we geen antwoord hebben. We zijn eenzame roependen in de woestijn. Ik zal alleen met Haim moeten praten, maar ik weet nog steeds niet wat ik tegen hem moet zeggen.

Het was me duidelijk dat 'wedden' een belangrijke opvoedingswaarde heeft, maar het is onmogelijk om het binnen het kader van een pedagogische methode te plaatsen. Alleen een begaafde opvoeder als Korczak zal er maximaal moreel voordeel uit kunnen halen, alleen hij zal het kunnen aanpassen aan het karakter, de leeftijd en het probleem van elk kind. Het snoepje - de tastbare prijs voor de winnaar van de weddenschap - heeft eigenlijk geen waarde; het is slechts een klein symbool voor de overwinning van het kind in de confrontatie met zichzelf, in de strijd met zijn zwakheden.

* Als de weddenschap gelukt was kreeg je een snoepje; en bij extra moeilijke taken een beloningskaart.

**Tzadik is in het jodendom een titel die aan mensen wordt gegeven die als rechtvaardig worden gezien, profeten, spirituele meesters of zij die een bijzonder rechtvaardige daad hebben verricht.

Korczak tussen 'zijn' kinderen

Bijlage 3: Korczak en de oorlog

Korczak is verschillende malen in zijn leven opgeroepen om als militair arts dienst te doen tijdens oorlogen. In zijn dagboek van het ghetto schrijft hij dat hij er in zijn leven al drie meemaakte voor hij in de vierde oorlog belandde die hem uiteindelijk het leven kostte. Hij werd opgeroepen voor het Russische leger tijdens de Russische-Japanse oorlog (1904 - 1905). Polen was toen een deel van Rusland. Daarna in de Eerste Wereldoorlog (vanaf 1914 was hij met tussenpozen tot 1917 gelegerd in Kiew), vervolgens de Pools-Russische oorlog (1919 - 1921) toen hij in Oost Polen werd gelegerd en typhus kreeg, waarna hij weer naar Warschau werd gestuurd.

Steeds staat in zijn beschrijvingen het leed van kinderen tijdens die oorlogen centraal en behandelt hij niet alleen soldaten, maar ook vele kinderen.

Daarover zijn verschillende teksten van hem bewaard gebleven.

Onze marcherende colonne trok door een bijna volledig uitgebrand dorp. Het was een heerlijke lentedag. Het onkruid stond hoog tussen de struiken in de velden. Een puinhoop van het menselijk bestaan. Hier een schoorsteen, daar een kapotgeschoten huis, hier palen van een omgevallen hek. Roetachtige skeletten tussen triomfantelijk groen onkruid dat ongestraft groeit.

Een plaatje: een vernield huis, een beroete muur, een stukje dak, een beetje pleisterwerk - aan de verkoolde balken hangt een schommel van prikkeldraad: in plaats van het zitje - de huls van een artilleriegranaat over de draad heen getrokken.

En het gelach van een kind, luid en brutaal - op de plaats waar de brand heeft gewoed. Een symbool. Ondanks de misdaad, ondanks het verachtelijke, verwoestende geweld van de mensheid - gaat het almachtige leven door, vol hoop, zonder zorgen, alsof het altijd zo zou zijn.

Elke dag vroegen we ons af wanneer de tijd zou komen, wanneer het eindelijk zou gebeuren - wanneer trekken we -achtervolgd door pijnlijke gedachten - een grens onder deze duivelse komedie? Het is hoog tijd - wanneer gaat het eindelijk gebeuren?

Er is zoveel leven vernietigd, zoveel harten zijn gestorven. De tranen van vrouwen, gebeden van moeders en de honger van kinderen die om genade hebben geschreeuwd. Huizen en gebouwen stonden in brand, mensen en dakloze zielen zwierven rond op de kruiswegen.

Wanneer zal er een einde komen aan deze boosaardigheid en dit eindeloze geduld met die waanzin? Wanneer zal de barmhartige hand van de vrede de macht overnemen uit de bloedige handen van brandstichters en gifmengers? Wanneer?

In deze hopeloze kwelling vol schaamte klinkt volkomen onverwacht plotseling - het overmoedige, barstende, vreugdevolle, gelukkige lachen van kinderen, zingend over de toekomst, oproepend tot de lente en de aankondiging van een morgen.

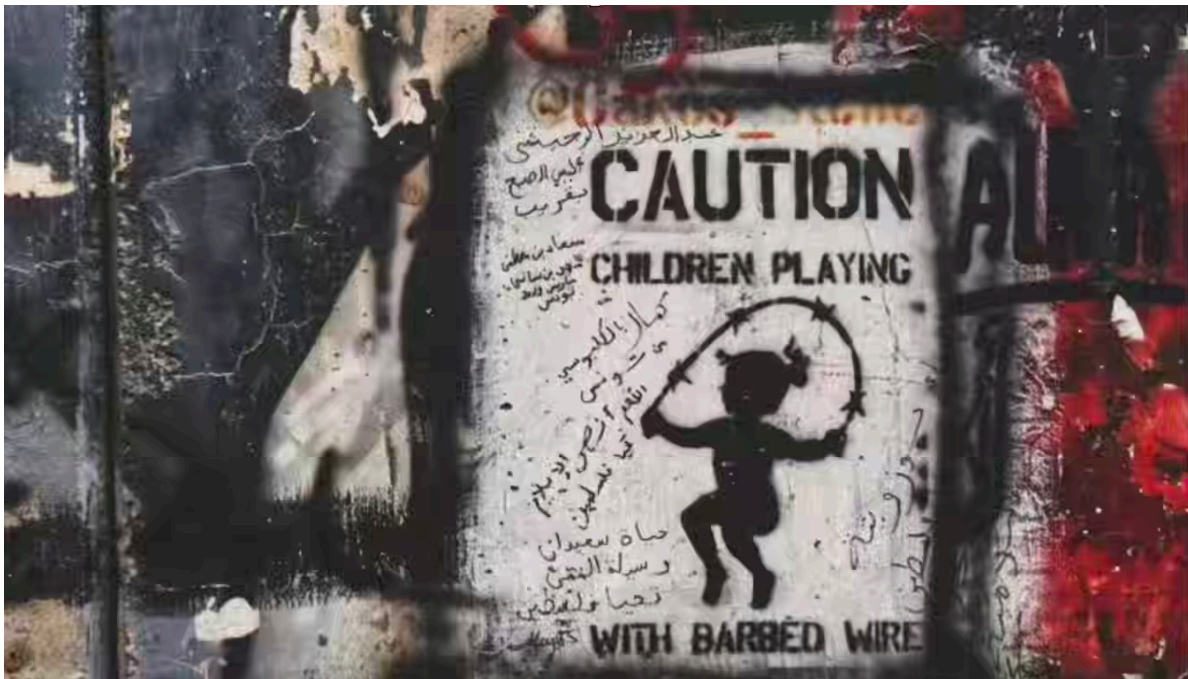
Zolang een kind niet dood is, slechts honger heeft en door de honger is verzwakt - dan maakt het van prikkeldraad nog een schommel aan een verkoolde balk.

Men zou denken: na deze oorlog zal geen volwassene het in zijn hoofd halen een kind te straffen omdat hij een ruitje heeft ingegooid.

Men zou toch denken dat wij slechts met gebogen hoofd en terneergeslagen ogen de kinderen onder ogen durfden komen, wij, die verantwoordelijk zijn voor de ontbrande waanzin die meer schade heeft aangericht dan alle ballen en kwajongensstreken van kinderen.

(UIT: Korczak, J. *Frühling und das Kind*, Gesämtliche Werke. Gütersloh 1999)

Naast de stoep ligt een halfvolwassen knaap, nog levend, misschien al dood. Op dezelfde plek spelen drie jongens paardje rijden, waarbij touwtjes, hun teugels, in de war zijn geraakt. Ze overleggen, proberen, worden ongeduldig - stoten met hun voeten tegen degene die daar ligt. Uiteindelijk zegt er eentje: "Kom, we gaan een stukje verder spelen, die ligt zo in de weg."

"De moderne oorlog is een naïef en ondoorzichtig heen en weer geknal."

"Alles heeft zijn grens - alleen drieste schaamteloosheid is grenzeloos"

"Ik heb de bloemen water gegeven, de arme planten van het weeshuis, de planten van een joods weeshuis. De verdorde aarde herademde.

Een wachtpost stond bij mijn werk toe te kijken. Zou hem mijn vreedzame bezigheid om zes uur 's morgens ergeren of ontroeren? Hij staat daar en kijkt. De benen gespreid.

Ik weet niet hoe een soldaat van een zegenrijk leger zich voelt en wat hij voelt."

(UIT: Korczak, J. *Dagboek, in het ghetto van Warschau*. Amsterdam 2001)

Dit bulletin wordt met de grootste zorg samengesteld. Met vragen of opmerkingen kunt u terecht bij de redactie: info@korczak.nl. Aan de informatie in dit Bulletin kunnen geen rechten worden ontleend.

Copyright (c) 2024 Janusz Korczak Stichting; eindredactie: Arie de Bruin.